

D I F E R E N C I R A N J E C E N T R A L N I H N A S E L J A
K A O P R I L O G D I J E L U P R O S T O R N O G P L A N A
N A P R I M J E R U V A R A Ź D I N S K E , Č A K O V E Č K E
I L U D B R E Š K E O P Ć I N E

UVOD

Socijalističko planiranje u Jugoslaviji ima kao dio svog podsistema i prostorno planiranje koje se obično dijeli na ekonomsko planiranje, socijalno planiranje i prostorno planiranje. Dok se ekonomsko planiranje obično bavi planiranjem narodne privrede a socijalno planiranje socijalnim životom ljudi, prostorno planiranje obuhvaća planiranje ekonomskog i socijalnog života u određenoj sredini, odnosno prostoru. Iz toga proizlazi da se razvoj društva na nekom prostoru može uspješno planirati, odnosno usmjeravati politikom razvoja, ukoliko se obdjedine spomenute komponente.

U sklopu prostornog planiranja značajno mjesto ima diferenciranje centralnih naselja kao potencijalnih središta užih ili širih regija. Funkcionalno značenje centralnih naselja postaje značajnije ako se ona nalaze u gusto naseljenom prostoru kao što je naša Regija. 1)

Mišljenja smo da je takav pristup klasifikaciji prostora u općinama ili zajednicama općina moguć u određivanju homogenijih cjelina, kao što su na primjer mjesne zajednice, udružene mjesne zajednice i tome slično. Danas su mjesne zajednice jedne od bitnih i osnovnih samoupravnih faktora u našem samoupravnom sistemu u kojima radni ljudi neposredno odlučuju o zajedničkim potrebama za što humaniji život.

---

1) Općine Varaždin i Ludbreg čine prostornu cjelinu Varaždinsku Podravinu a Čakovec Medjimurje. U Geografiji SR Hrvatske u izdanju Školske knjige Zagreb 1975, knjiga I. spomenute tri općine u regionalizaciji Središnje Hrvatske tvore jednu regiju Varaždinsku Podravinu i Medjimurje (sl.1 i sl.2).

POJAM I KRITERIJ OCJENJIVANJA CENTRALNIH NASELJA VARAŽDINSKE PODRAVINE I MEDJIMURJA

Centralnim naseljima smatramo ona u kojima se nalaze djelatnosti tercijarnog i kvartarnog sektora a služe potrebama stanovništva njihove okoline koja im gravitiraju kao i potrebama vlastitog stanovništva. Te djelatnosti su uslužnog značaja kao: trgovina, školstvo, uprava, kultura, zdravstvo, pošta, veterinarska služba i dr. a koristi ih veći ili manji broj korisnika svakodnevno ili povremeno. Najosnovnije su one djelatnosti koje koristi najveći broj ljudi svakodnevno, pa su i smještene što bliže potrošačima. Te najosnovnije djelatnosti su najniže organizacijske jedinice ustanova i poduzeća. Zato se u svakom naseljenom prostoru formiraju centralna naselja različitog tipa i stupnja a time i hijerarhijska mreža centralnih naselja.

Zbog različite društveno-ekonomske razvijenosti pojedinih krajeva u svakom od njih formira se i mreža centralnih naselja.

Centralna su naselja od velikog značenja za razvoj pojedinih regija. Stoga je potrebno poznavati društveno-gospodarske prilike kraja i primijeniti najpogodniji način funkcionalnog diferenciranja naselja. Ocjena stupnjevanja centralnih naselja našeg kraja izvršena je na osnovi broja i značenja centralnomjesnih institucija.

Za ocjenjivanje centraliteta naselja uzeli smo u obzir sedam grupa centralnomjesnih institucija. To su: PTT, školstvo, uprava, trgovina, zdravstvo, veterinarska služba i kultura. Svaka ova grupa u okviru svoje funkcionalne organizacije ima svoju hijerarhijsku strukturu. Tako npr. u zdravstvenoj djelatnosti najniža hijerarhijska jedinica je zdravstvena stanica. Takav je slučaj i kod ostalih šest službi.

Na osnovi broja i značenja u hijerarhijskoj organizaciji djelatnosti izvršeno je ocjenjivanje centraliteta naselja. U naseljima najnižeg centraliteta (I) uvrštena su sva ona naselja koja od sedam gore navedenih grupa djelatnosti imaju najmanje tri institucije najnižeg organizacijskog značenja. Te najniže organizacijske jedinice jesu: pošta, osnovna škola, mjesni ured, trgovina mješovitom robom, zdravstvena stanica, veterinarska stanica i kino.

U naseljima višeg ranga centraliteta uvrštena su ona naselja koja pored spomenutih sedam imaju još druge centralnomjesne institucije višeg hijerarhijskog značenja.

CENTRALNA NASELJA I NJIHOVA HIJERARHIJA

Primijenivši ovakav kriterij ocjenjivanja centraliteta naselja Varaždinske Podravine i Medjimurja, od 248 naselja diferencirali smo 38 naselja prvog stupnja centraliteta (I), jedno naselje drugog stupnja (II), jedno trećeg (III) i jedno četvrtog (IV) stupnja centraliteta. Na tabeli 1 i slici 3 prikazana je funkcionalna klasifikacija naselja Varaždinske Podravine i Medjimurja.

U jednoj grupi naselja, koja nisu diferencirana kao centralna, postoje dvije centralnomjesne institucije, a najčešće samo jedna (trgovina mješovitom robom). Takva naselja imaju tek inicijalno centralnomjesne funkcije. Naselja, koja imaju dvije centralnomjesne institucije, ako s vremenom razviju još jednu djelatnost najnižeg organizacijskog značenja, mogu preći u naselja prvog stupnja centraliteta.

Na području općine Varaždin imamo tri primjera da su se dva susjedna naselja u toku svog razvoja spojila i bez oznake naselja ne bi se moglo odrediti gdje jedno počinje, a drugo završava. Takva dva naselja čine jednu cjelinu s više centralnomjesnih institucija i predstavljaju centralno naselje I stupnja. To je slučaj s naseljima Cestica i Babinec u zapadnom dijelu općine Varaždin.

Drugi primjer je s naseljima Kneginec Gornji i Turčin južno od Varaždina, a treći primjer s naseljima Trnovec i Kučan Donji istočno od Varaždina.

Analiza centralnih naselja Varaždinske Podravine i Medjimurja pokazala je da se neke centralnomjesne funkcije, na temelju kojih smo vršili funkcionalnu klasifikaciju naselja, pojavljuju više puta nego druge. Tako npr. sva centralna naselja posjeduju trgovinu mješovitom robom. U 85% centralnih naselja postoji mjesni ured, 80% centralnih naselja ima osnovnu školu, 78% poštu, 54% zdravstvenu stanicu, 34% centralnih naselja ima kino, a 32% veterinarsku stanicu. Dakle, od sedam centralnomjesnih funkcija samo su kino i veterinarska stanica zastupljene u manje od 50% centralnih naselja.

Tabela 1. Funkcionalna klasifikacija naselja Varaždinske Podravine i Medjimurja prema stanju 1971. godine.

Općina	Centralna naselja			
	I. stupnja	II. stupnja	III. stup.	IV. stup.
ČAKOVEC	Belica, Dekanovec, Domašinec, D. Kraljevec, D. Dubrava, D. Vidovec, Draškovec, Goričan, G. Mihaljevec, Hodošan, Kotoriba, Lopatinec, M. Središće, Macinec, M. Subotica, Marija na Muri, Martin na Muri, Nedelišće, Podturen, Prelog, Selnica, Štrigova i Vratišinec	-	Čakovec	-
	23	-	1	-
VARAŽDIN	Babinec, Beletinec, Cestica, G. Kneginec, D. Kučan, Ilija, Jalžabet, Petrijanec, Trnovec, Vidovec i Vinica	-	-	Varaždin
	12	-	-	1
LUDBREG	D. Martijanec, Mali Bukovec i Veliki Bukovec	Ludbreg	-	-
	3	1	-	-
UKUPNO	38	1	1	1

Upravo te dvije centralnomjesne institucije imaju svoje pokretne službe koje jednom tjedno odlaze u udaljenija naselja pružajući usluge stanovništvu.

Od ukupno 248 naselja naše Regije 41 je centralnog značenja, a to je svega 16,5% svih naselja. U Medjimurju od ukupno 126 naselja 24 su centralnog značenja ili 19,1%, u varaždinskoj općini od 81 naselja 13 ili 15,9% su centralnog značenja, a u ludbreškoj općini od 41 naselja 4 su centralna, a to je samo 9,8%.

U Medjimurju imamo jedno centralno naselje III stupnja (Čakovec) i 23 naselja I stupnja. U varaždinskoj općini jedno centralno naselje IV stupnja (Varaždin) i 12 centralnih naselja I stupnja. U ludbreškoj općini je Ludbreg centralno naselje II stupnja i 3 naselja I stupnja.

Daljnja analiza nam pokazuje da na 38 centralnih naselja I stupnja u ovoj Regiji dolazi 4.556 stanovnika kao korisnika osnovnih centralnomjesnih institucija. Međutim, razlike među općinama su znatne. U Medjimurju na jedno centralno naselje dolazi 4.518 stanovnika, u varaždinskoj općini taj broj je nešto manji 4.100 stanovnika, dok u ludbreškoj općini dolazi čak 6.698 stanovnika.

Razmotrimo li odnos broja centralnih naselja I stupnja i svih naselja bez centralnog značenja, imamo slijedeću tabelu 2.

Tabela 2. Udio broja stanovnika i naselja po jednom centralnom naselju I stupnja u Varaždinskoj Podravini i Medjimurju 1971. godine

	Broj stanovnika po 1 centralnom naselju I stupnja	Broj naselja po 1 centralnom naselju I stupnja
Regija	4.556	6,4
Općina Čakovec	4.518	5,4
Općina Varaždin	4.100	6,8
Općina Ludbreg	6.698	6,4

Izvor: Popis stanovnika i stanova 31.ožujka 1971.godine RZS, Zagreb, 1971. i Imenik naselja RZS, Zagreb, 1971.

S obzirom na iznijete podatke iz tabele 2 možemo zaključiti da stanovništvo čakovečke i varaždinske općine ima bolju organizaciju uslužnih djelatnosti u centralnim naseljima I stupnja od stanovništva ludbreške općine.

Srednja veličina centralnih naselja I stupnja u našoj Regiji iznosi 1.575 stanovnika. U Medjimurju su ta naselja veća brojem stanovnika (1.930), u varaždinskoj općini su manja (1.076), a u ludbreškoj općini najmanje (856) po broju stanovnika.

U 38 centralnih naselja I stupnja živjelo je 1971.godine 59.878 stanovnika a to je 27,0% ukupnog stanovništva ovoga kraja. Udio stanovništva koje živi u tim naseljima naših triju općina je

znatan. Najveći ih je broj u centralnim naseljima I stupnja u općini Čakovec, 38,4%. Mnogo ih manje živi u varaždinskoj općini, 15,5%, a najmanje u ludbreškoj općini, svega 11,5%. To je zbog toga što su ta centralna naselja u Medjmurju mnogo veća brojem stanovnika od onih u varaždinskoj i ludbreškoj općini (tab.3). Najveća su centralna naselja brojem stanovnika u istočnom dijelu Medjmurja. Nekima od njih broj stanovnika prelazi 3.000, a Prelog je 1971.godine imao i preko 4.000 stanovnika. Da bismo nadopunili neke osobine centralnih naselja I stupnja, prikazali smo na tabeli 4 strukturu centralnih naselja prema veličini.

Uz već spomenute činjenice o srednjoj veličini tih naselja broj stanovnika koji u njima živi i ova analiza pokazuje da su centralna naselja I stupnja u Medjmurju važnija i imaju veću ulogu u prostornoj organizaciji naselja nego ona u varaždinskoj i ludbreškoj općini.

Odnos centralnih naselja I, II, III i IV stupnja u Varaždinskoj Podravini i Medjmurju je prema tome 38 - 1 - 1 - 1 uz napomenu da svaka općina posebno ima nepotpun hijerarhijski stupanj centralnih naselja. U Medjmurju nema centralnog naselja II i IV stupnja centraliteta, u varaždinskoj općini nema II i III stupnja a u ludbreškoj je općini samo Ludbreg centralno naselje II stupnja, a nema III i IV stupnja centraliteta.

Tabela 3. Udio stanovništva koje živi u centralnim naseljima I stupnja u Varaždinskoj Podravini i Medjmurju i njihova srednja veličina prema popisu 1971.g.

	Stanovništvo centralnih naselja I stupnja		Srednja veličina centralnih naselja I stupnja
	broj	%	
Regija	59.878	27,0	1.575
Općina Čakovec	44.392	38,4	1.930
Općina Varaždin	12.918	15,5	1.076
Općina Ludbreg	2.562	11,5	856

Izvor: Tablogram, SZS, Beograd, 1971.godine.

Tabela 4. Struktura centralnih naselja I stupnja Varaždinske Podravine i Medjimurja prema veličini 1971.g.

Veličina naselja	Regija	Općina Čakovec	Općina Varaždin	Općina Ludbreg
do - 200	-	-	-	-
201 - 500	4	2	1	1
501 - 1 000	13	6	6	1
1 001 - 2 000	8	3	4	1
2 001 - 3 000	8	8	-	-
3 001 - 4 000	4	3	1	-
4 001 - 5 000	1	1	-	-
	38	23	12	3

Izvor: Kao i za tabelu 3.

Analiziramo li hijerarhiju centralnih naselja naše Regije, vidimo da Varaždin kao centralno naselje IV stupnja vrši ulogu za sve tri općine (kao centar Zajednice općina i za općinu Ivanec i Novi Marof, pa i širu u nekim funkcijama kao što su promet i još neke). Varaždin je ujedno centralno naselje čitave Sjeverozapadne Hrvatske.

Čakovec kao centralno naselje III stupnja vrši svoju centralnu ulogu samo za prostor Medjimurja. Općine Varaždin i Ludbreg nemaju centralnog naselja tog tipa. Nedostatak centralnog naselja III stupnja ne osjeća se u varaždinskoj općini zbog uloge Varaždina, dok stanovništvo ludbreške općine svoje potrebe u tom tipu naselja koristi u Varaždinu i Koprivnici. U sve tri naše općine samo je jedno centralno naselje II stupnja centraliteta - Ludbreg koji je općinsko središte. U Medjimurju i općini Varaždin nema naselja tog tipa centraliteta i s obzirom na broj stanovnika i hijerarhijsku mrežu centralnih naselja nedostaje centralno naselje tog tipa centraliteta. 23 centralna naselja I stupnja u Medjimurju i 12 u općini Varaždin ne nadopunjuju funkcionalnu ulogu centralnog naselja II stupnja.

GRAVITACIJSKA PODRUČJA CENTRALNIH NASELJA

Kako je već istaknuto, centralnomjesne institucije koje postoje u naseljima s centralnim značenjem ne služe samo potrebama vlastitog stanovništva, već i stanovništvu okolnog područja. Područje oko centralnih naselja iz kojeg stanovništvo koristi us-

luge u centralnom naselju zove se gravitacijsko područje. Veličina gravitacijskog područja ovisi o broju i vrstama centralnomjesnih funkcija u centralnom naselju.

Iz dosadašnjih radova možemo zapaziti da se u cilju određivanja gravitacijskog područja primjenjuju dva pristupa.

Prvi se svodi na empirijski put istraživanja stanovništva da se utvrdi veličina gravitacijskog područja i stupanj centraliteta naselja. Radi se o anketiranju stanovništva o mjestu, vrstama i intenzitetu korištenja centralnomjesnih funkcija.

Drugi pristup polazi od ispitivanja broja i strukture centralnomjesnih institucija po naseljima te izvršenim uslugama i njihovom prostornom dometu.

U ovom radu pokušali smo odrediti gravitacijska područja oko centralnih naselja u naše tri općine primijenivši ovaj drugi postupak.

Slijedeći problem je u izboru kriterija i pokazatelja određivanja gravitacijskog područja, jer osnovni je problem da li uopće postoje granice između gravitacijskih područja. Svaka centralnomjesna funkcija ima svoj gravitacijski domet tako da se gravitacijski areali svih centralnomjesnih funkcija jednog centralnog naselja prostorno ne poklapaju.

Odredjivanje gravitacijskih područja na našem primjeru pokazalo je da svaka centralnomjesna funkcija ima svoj gravitacijski domet i da je teško povući jedinstvenu i objektivnu granicu između njima. Zbog toga smo izdvojili gravitacijska područja triju najzastupljenijih centralnomjesnih funkcija, a to su: pošta, mjesni ured i osnovna škola.

Te tri centralnomjesne funkcije, kao što smo vidjeli, imaju najveći broj centralnih naselja. Traženje usluga u trgovini, zdravstvenoj stanici, kinu ili čitaonici ostavljeno je ljudima da ih biraju po volji. Naprotiv, funkcionalno značenje pošte, mjesnog ureda i osnovne škole teritorijalno je određeno.

Najprije smo odredili 31 centralno naselje koje ima poštu s pripadajućim gravitacijskim područjem. U Medjimurju je takvih centralnih naselja s gravitacijskim područjem 21, u varaždinskoj općini 8 i ludbreškoj općini 3.

Tako smo dobili da u istraživanom kraju na jednu centralnomjesnu funkciju poštu dolazi oko 7.000 korisnika. U općini Varaždin je broj korisnika čak 9.300, a u ludbreškoj općini ih ima oko 7.450 i u Medjmurju 5.500. U Varaždinskoj općini tri naselja (Tužno, Črešnjevo i Ledinec) gravitiraju centralnom naselju Radovan koje se nalazi u općini Ivanec. U ostale dvije centralnomjesne funkcije; mjesni ured i osnovna škola, gravitiraju ta tri naselja centralnim naseljima varaždinske općine, i to Mjesnom uredu Ilija i Osnovnoj školi Tužno.

Druga centralnomjesna funkcija su mjesni uredi koji se nalaze u 37 centralnih naselja s pripadajućim gravitacijskim područjem. U Medjmurju ih ima 25, u varaždinskoj općini 9 i u ludbreškoj općini 3. Zbog toga su smanjena neka gravitacijska područja dobivena na bazi centralnomjesne funkcije pošte.

Takav je primjer kod centralnih naselja Čakovec, Macinec, D. Kraljevec u Medjmurju, te Varaždin i Turčin u varaždinskoj općini. Naprotiv u ludbreškoj općini broj je gravitacijskih područja ostao isti.

Prosječno na jedan mjesni ured dolazi oko 6.000 stanovnika u čitavom kraju. U općinama Varaždinske Podravine broj stanovnika po jednom mjesnom uredu ostao je isti kao i kod centralnomjesne funkcije pošte.

Odredjujući gravitacijska područja centralnih naselja na temelju centralnomjesne funkcije osnovne škole, utvrdili smo da ih ima 40: u Medjmurju 23, u varaždinskoj općini 13 i ludbreškoj 4.

Primjećujemo da je veličina i broj gravitacijskih područja centralnih naselja na temelju dobivenih triju centralnomjesnih funkcija različita. Najveća gravitacijska područja su ona koja gravitiraju centralnomjesnoj funkciji pošte. Nešto su manja kod gravitacija mjesnog ureda, a najmanja ona koja gravitiraju centralnomjesnoj funkciji osnovne škole.

Veličina gravitacijskih područja, a time i njihov broj, ovisi o broju korisnika koji koriste te funkcije, kao i o međusobnoj udaljenosti centralnih naselja.

Istočni dio Medjmurja možemo izdvojiti kao jednu zonu u kojoj su gravitacijska područja centralnih naselja dobivena na temelju triju spomenutih funkcija te ona gravitiraju samom centralnom naselju. Takav su primjer Goričan i Kotoriba. Ostalih pet centralnih naselja tog dijela Medjmurja ima također mali gravita-

cijski prostor jer im gravitiraju svega tri naselja. Takav je slučaj kod centralnih naselja Donja Dubrava, Donji Vidovec, Draškovec, Prelog i Marija na Muri.

Naprotiv, gravitacijska područja u Gornjem Medjmurju prostorno su veća i veći je broj naselja koja im gravitiraju. Sličan je primjer i s centralnim naseljima i njihovim gravitacijskim područjima u općinama Varaždin i Ludbreg.

Gravitacijska područja centralnih naselja u ovoj Regiji dobivena na temelju triju spomenutih centralnomjesnih funkcija prikazana su na slici 4.

Kod najvećeg broja centralnih naselja smještene su sve tri funkcije pomoću kojih smo vršili određivanje gravitacijskih područja. Međutim, zbog toga što je nejednak broj centralnomjesnih funkcija unutar gravitacijskih područja dobivenih na temelju centralnomjesne funkcije pošte, pojavljuju se centralna naselja u kojima se nalaze funkcije mjesni ured ili osnovna škola. Zato smo najprije utvrdili gravitacijska područja oko centralnih naselja na bazi centralnomjesne funkcije pošte, kojih ima 31, zatim mjesnih ureda kojih ima 37, pa tek onda gravitacijska područja dobivena na temelju centralnomjesne funkcije osnovne škole, kojih ima 40.

Tako smo dobili sintetičku kartu gravitacijskih područja centralnih naselja na temelju koje možemo odrediti domet spomenutih centralnomjesnih funkcija. Takva karta nam daje dosta objektivnu sliku gravitacijskih areala centralnih naselja s pripadajućim naseljima iz kojih stanovništvo koristi usluge spomenutih funkcija.

Kod jednog broja naselja stanovništvo koristi jednu ili dvije centralnomjesne funkcije u jednom centralnom naselju, a treću u drugom. Takvo naselje gravitira u dva ili tri centralna naselja, a ona su označena na priloženoj slici 5 i možemo ih smatrati da imaju prelazne osobine gravitacijske pripadnosti. Takvi prostori predstavljali bi jednu vrstu medjuprostora kada bismo gravitacijska područja određivali na temelju jedne centralnomjesne funkcije ili nekoliko njih koje ne bi adekvatno odgovarale stvarnosti ovog istraživanog kraja.

PRETPOSTAVKE RAZVOJA CENTRALNIH NASELJA VARAŽDINSKE PODRAVINE I MEDJIMURJA

Na osnovu prostornog razmještaja naselja kao i općih strukturalnih obilježja, funkcionalne diferencijacije, dinamike kretanja

stanovništva, njihove pokretljivosti u traženju posla, te njihove profesionalne strukture, možemo izdvojiti ona centralna naselja kod kojih postoje preduvjeti širenja inovacija, odnosno elemenata urbanizacije. Na temelju toga možemo prognozirati da li kod centralnih naselja ove regije postoje tendencije daljnjeg razvoja u viši stupanj centraliteta ili će s vremenom neka od njih preći u niži stupanj centraliteta ili pak ostati u istom.

Gradove Varaždin i Čakovec nećemo posebno promatrati jer su oni po svojim funkcionalnim ulogama u ovom dijelu SR Hrvatske predmet razmatranja razvoja gradova, već samo ona naselja koja su hijerarhijski i funkcionalno svrstana u niži stupanj centraliteta.

Prema tome, centralna naselja našeg prostora koja su u posljednjem međupopisnom razdoblju od 1961. do 1971. godine imala porast broja stanovnika, i još barem jedan od četiri navedena uvjeta, imaju preduvjete da će prerasti u viši stupanj centraliteta:

- ako imaju manje od 40% poljoprivrednog stanovništva,
- ako imaju više od 10% tercijarnog stanovništva,
- ako imaju više od 30% aktivnog stanovništva koje radi izvan mjesta stanovanja i
- ako imaju više od 50% nepoljoprivrednih domaćinstava.

(Napominjemo da su to samo neke pretpostavke za prognozu razvoja naselja).

Od 38 centralnih naselja I stupnja njih 5 (Vratišinec, Trnovec Bartolovečki, Nedelišće, Gornji Kneginec i Turčin) zadovoljavaju sve navedene kriterije i pokazuju tendenciju najbržeg razvoja.

Tri naselja I stupnja centraliteta (Prelog, Lopatinec i Mursko Središće) uz osnovni preduvjet zadovoljavaju u još tri kriterija.

Dva naselja (Beletinec i Ilija) osim osnovnog preduvjeta zadovoljavaju u još dva kriterija i tri naselja (Donji Kraljevec, Vidovec i Gornji Mihaljevec) u još samo jednom kriteriju.

Izdvojaju se sedam naselja (Tužno, Strahoninec, Sračinec, Bartolovec, Pribislavec, Juraj u Trnju i Gornji Hrašćan) koja pokazuju tendenciju prerasta u viši stupanj centraliteta, a nisu

klasificirana kao centralna naselja I stupnja. Značajno je to da su u istočnom dijelu istraživanog prostora ona centralna naselja I stupnja koja ne udovoljavaju postavljenim kriterijima. Svakako da najslabije razvojne tendencije pokazuju ona centralna naselja I stupnja koja nemaju ni jedan od postavljenih uvjeta, a to su (Kotoriba, D.Dubrava, Goričan, Podturen, Štrigova, Jalžabet, Vinica, Martijanec, Mali Bukovec, Belica, Dekanovec, D. Vidovec, Draškovec, Hodošan, Marija na Muri, Macinec, Novo Selo na Dravi i Veliki Bukovec), a ta naselja čine oko 44% centralnih naselja.

ZAKLJUČAK

Na prostoru ovih triju općina raspored centralnih naselja I stupnja centraliteta samo donekle zadovoljava svojim centralnomjесnim funkcijama opskrbom stanovništva svojih gravitacijskih područja. Tendencija njihovog daljnjeg razvoja prema našoj analizi takodjer nema zadovoljavajuće preduvjete u budućnosti. Te pretpostavke posebno se odnose na naselja istočnog dijela Medjimurja kao i ona u općini Ludbreg.

Cilj je i potreba ovakvih analiza da se istraživanja prošire strukturom, razmještajem i drugim svojstvima i karakteristikama na ostale dvije općine, Novi Marof i Ivanec. Prije svega trebalo bi stalno pratiti socijalno-ekonomsko stanje i kod seoskih naselja kako bi se na vrijeme moglo intervenirati na najsvrsishodniji način i uvoditi one inovacije koje će najbolje omogućiti razvoj naselja i njihovog stanovništva. Opće je poznata stvar da se do danas više pažnje posvećivalo naseljima višeg stupnja centraliteta, a premalo naseljima koja su čisto ruralnog karaktera. Upravo takva naselja još uvijek okupljaju velik dio stanovništva pa ono nepravedno ostaje na nižem stupnju razvijenosti.

GLAVNA LITERATURA I IZVORI:

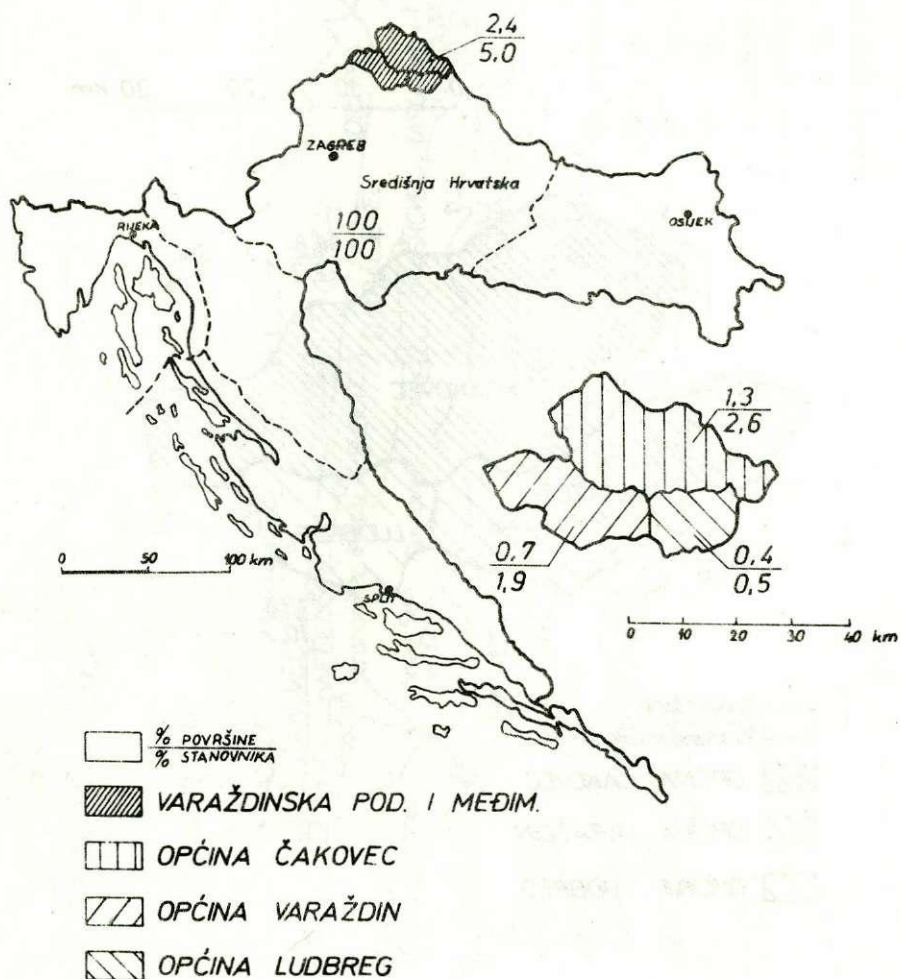
- Berry B.J.L.: *Central Place Studies, A Bibliography of Theory and Applications, Philadelphia, 1961.*
- Christaller W.: *Die zentralen Orte in Suddeuttschland, Jena 1933.*
- Crkvenčić I.: *Prilog poznavanju funkcionalnog obilježja naselja Središnje Hrvatske, Geografski glasnik br. XXXIII-XXXIV, Zagreb, 1971/72.*
- Crkvenčić I.: *Neki značajni socijalno-geografski procesi u SR Hrvatskoj, Geographical papers, Zagreb, 1970.*
- Djurić V.: *Urbanizacija kao proces širenja gradskog načina života na naše selo, Sociologija sela br. 29-30, Zagreb 1970.*
- Friganović M.: *Gravitacijske zone dnevne migracije u radne centre Hrvatske, Geografski glasnik XXXII, Zagreb, 1970.*
- Friganović M.: *Dnevne migracije u Hrvatskoj kao pokazatelj društveno-gospodarske pokretljivosti stanovništva, Geographical papers, Zagreb 1970.*
- Kadić M.: *Pokretljivost seoskog stanovništva i problemi agrarnih naselja, Sociologija sela br. 29-30, Zagreb 1970.*
- Malić A.: *Transformacija Sesveta pod utjecajem Zagreba, Geografski Glasnik XXXI, Zagreb 1969.*
- Rogić V.: *Geografski koncept regije, Geografski glasnik XXV, Zagreb, 1970.*
- Tuominen O.: *Zur Geographie der Erwerbe in Finnland, Fennia, 78, 1955.*
- Vrišer I.: *O funkcijski klasifikaciji mest, Geografski vestnik, Ljubljana 1968.*
- Tablogram, SZS, popis stanovništva i stanova, Beograd, 1972.
- Republički zavod za statistiku, prvi rezultati popisa stanovništva 31.ožujka 1971, Zagreb, 1971.

Osnovni podaci o stanovništvu po općinama i regijama, RZS, Zagreb, 1972.

Imenik naselja SR Hrvatske prema političko-teritorijalnoj podjeli, stanje 1.siječnja 1969, Zagreb, 1969.

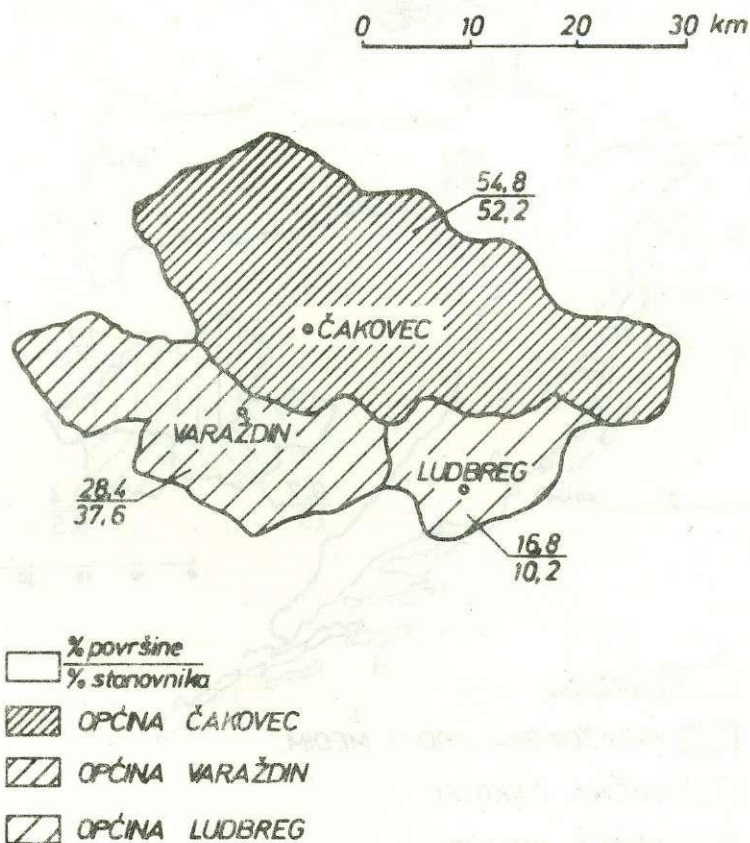
Vlastito anketiranje u centralnim naseljima provedeno u toku 1974. godine.

ODNOS POVRŠINE I BROJA STANOVNIKA VARAŽDINSKE PODRAVINE
I MEĐIMURJA PREMA SR HRVATSKOJ 1971. GOD.

Sl. 1.

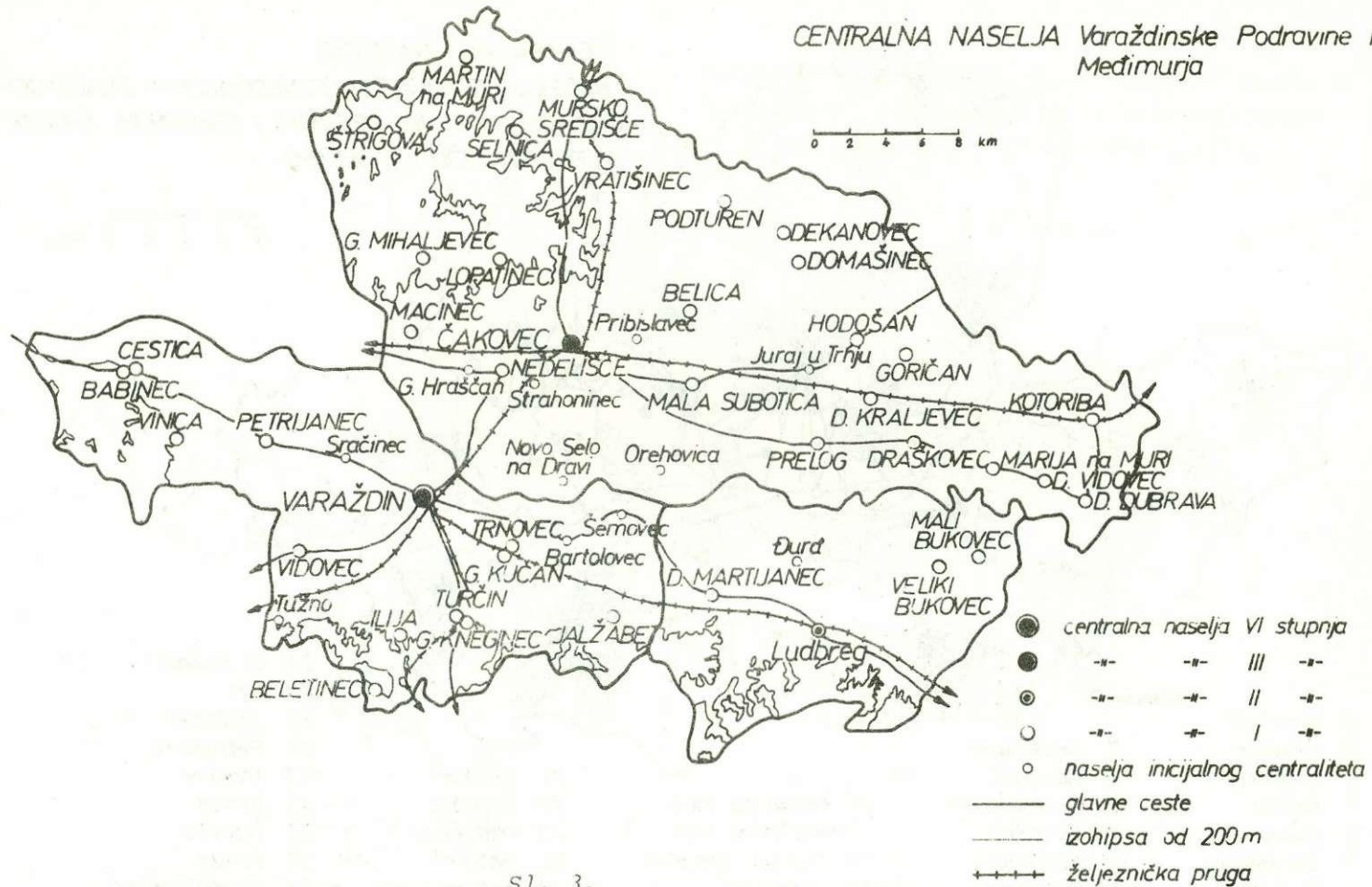
UDIO POVRŠINE I BROJA STANOVNIKA OPĆINA ČAKOVEC, VARAŽDIN
I LUDBREG U ISTRAŽIVANOM KRAJU 1971. GOD.

Sl. 2.

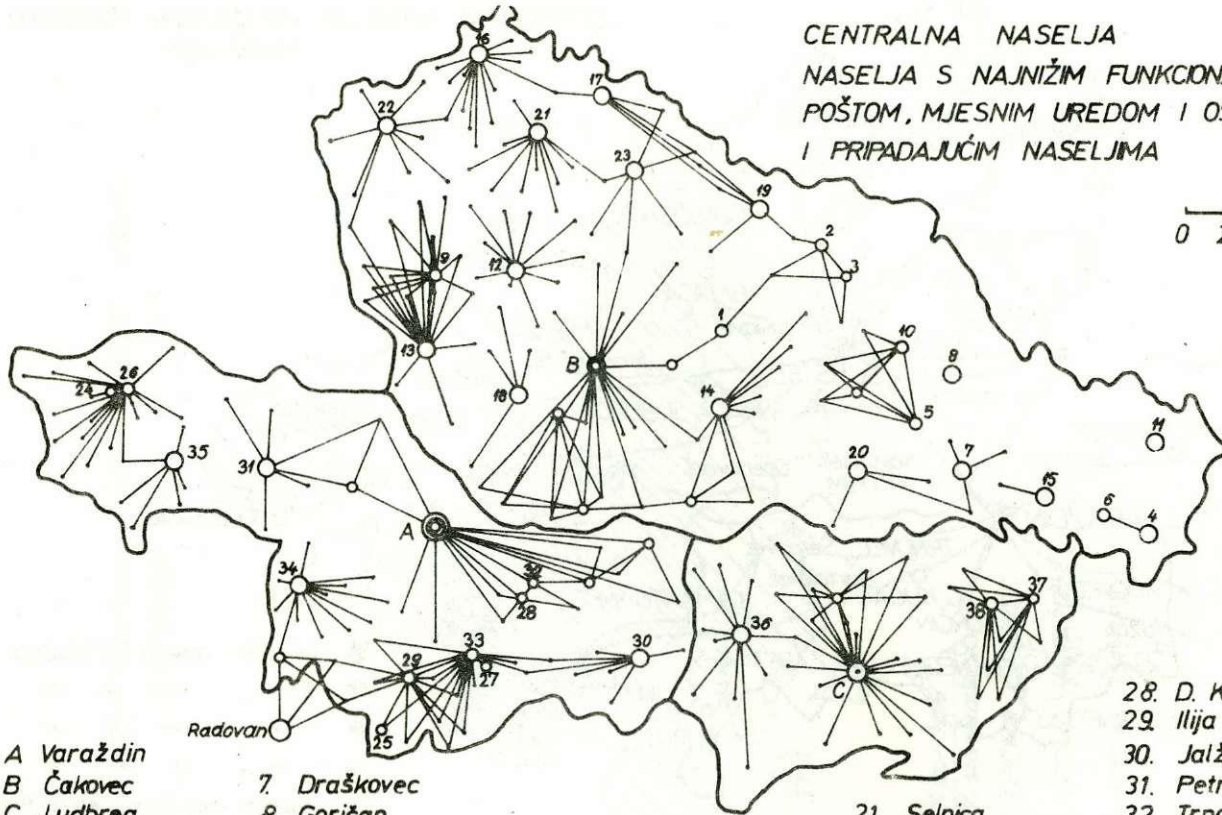
CENTRALNA NASELJA Varaždinske Podravine i
Međimurja

Sl. 3.

CENTRALNA NASELJA
 NASELJA S NAJNIŽIM FUNKCIONALNIM ZNAČENJEM
 POŠTOM, MJESNIM UREDOM I OSNOVNOM ŠKOLOM
 I PRIPADAJUĆIM NASELJIMA

0 2 4 6 8 km

A Varaždin

B Čakovec

C Ludbreg

1. Belica

2. Dekanovec

3. Domašinec

4. D. Dubrava

5. D. Kraljevec

6. D. Vidovec

Radovan

7. Draškovec

8. Goričan

9. G. Mihaljevec

10. Hodošan

11. Kotoriba

12. Lopatinec

13. Macinec

14. Mala Subotica

15. Marija na Muri

16. Martin na Muri

17. Mursko Središće

18. Nedelišće

19. Podturen

20. Prelog

21. Selnica

22. Štrigova

23. Vratišinec

24. Babinec

25. Beletinec

26. Cestica

27. G. Knežinec

28. D. Kučan

29. Ilija

30. Jalžabet

31. Petrijanec

32. Trnovec

33. Turčin

34. Vidovec

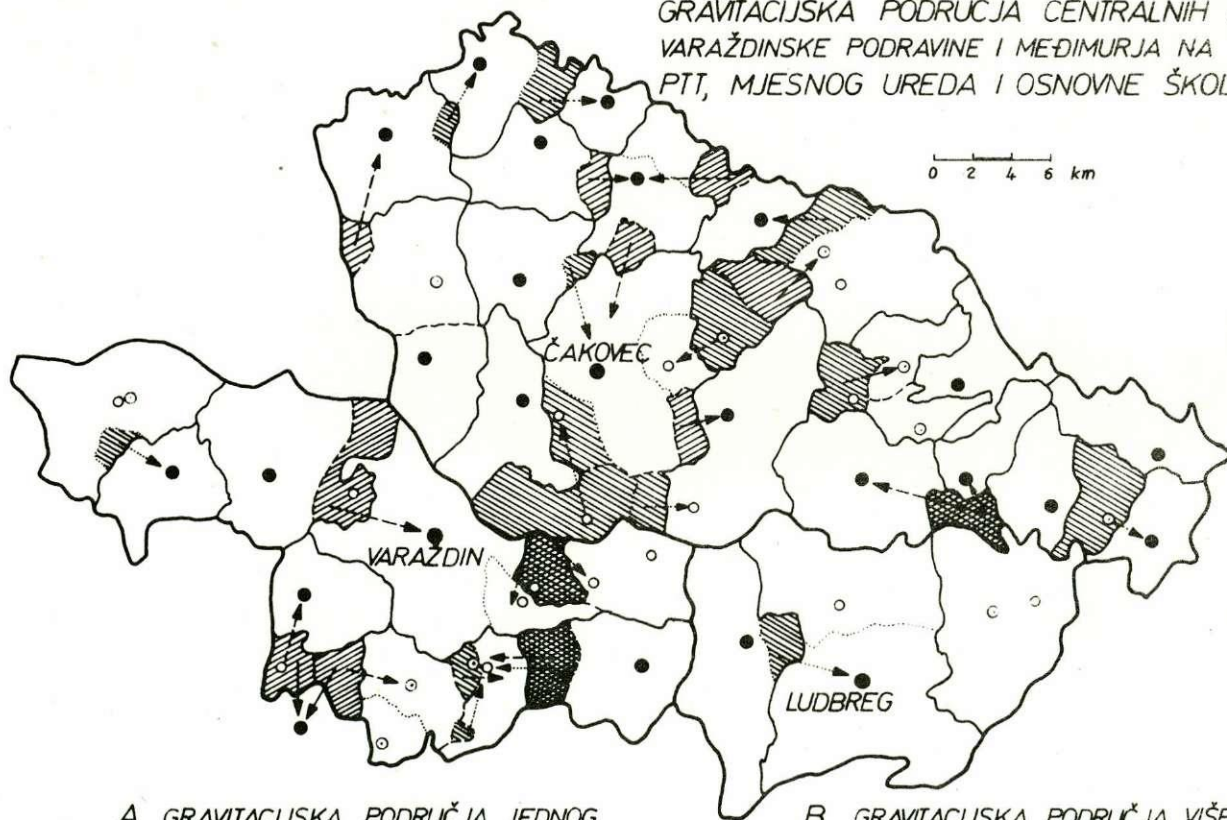
35. Vinica

36. D. Martijanec

37. Mali Bukovec

38. Veliki Bukovec

GRAVITACIJSKA PODRUČJA CENTRALNIH NASELJA
 VARAŽDINSKE PODRAVINE I MEĐIMURJA NA OSNOVI
 PTT, MJESNOG UREDA I OSNOVNE ŠKOLE

A GRAVITACIJSKA PODRUČJA JEDNOG
 CENTRALNOG NASELJA

- pošta, mjesni ured i osnovna škola
- mjesni ured
- osnovna škola

B GRAVITACIJSKA PODRUČJA VIŠE
 CENTRALNIH NASELJA

- ▨ mjesni ured
- ▨ osnovna škola
- ▨ mjesni ured i osnovna škola

sl. 5.